

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Carlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: Flera gamla i Väckelsångs socken
 Uppteckningsår: 1938 Född år   i

Uppteckningen rör Festskedar.

Majbål	s.	1
Påskskedar	"	3
Ungdomens lekplatser	"	4
Julbål	"	6
"Värpe", risbål för döda	"	8

6. a. Fickny. Julbå

Sm.
Väckelång
Majbål.

5560

Uppf. Fabian Thellson

1938

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

1.

Bruket med festseldar ute i fria naturen
har förekommit i Väckelångs socken.
Det har i äldre tider varit vanligt
att man lantlupp "majbål" på valborgs-
mårsoafton. Under senare hälften av
1800-talet har seden undan för undan
dött bort, men många gamla lever
ännu och berättar om att de varit med
vid majbål på valborgsmårsoafton.
Elden har vanligen förlagts ute på åker
eller någon hög kulle, ty det var meningen
att majbålet skulle synas vida omkring.
Det var en heder för byns ungdom, om
bålet var stort och präktigt och syntes
länga vägar. Majbålet anordnades nog
i närheten av ungdomens lekplats,
ty det var alltid ungdomen som drog

(fort)

5560

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

2.

ihop riset till elden och roade sig vid den. Att elden förlades på åkern kanske berodde på att den ej skulle kasta gnistor eller sprida sig å lättantändlig mark, eller kanske askan skulle "klaka jöen".

Det vanligaste bränslet till bålet var "fauvaris", d. v. s. riset efter de avåtna lövkärvar, som används till vinterfoder åt fåren. Detta ris var ju lätt att få, ty utanför varje ladugård låg en stor hög med sådant.

Valborgsmässoafton vid majbålet var ungdomens vårfest. De äldre hade sin högtidsdag daan utöver di den stur

Ungdomens lekplatser.

Som de av ungdomen anordnade fest-
eldarna nog flerstådes förlagts invid
deras lek- och samlingsplatser skall
här ombalans sådana urgamla nöjesplatser.

I Bouryds by i Väckelsångs socken har
ungdomen sedan urminnes tid samlats
i vågskålet i byns mitt. Där hade man
"luffestenerna", tvänne äggformiga
stenar, en större och en mindre, som pojkar-
na prövade sina krafter på, och där
lekade och dansade man.

I Fiskestads Krokagård i Väckelsångs
socken har ungdomen samlats på "Aspe-
kulle", en liten vacker plats mellan åkrarna.
Där finnes fyra gravhögar och mellan
dessa är en tillframpad slått plan,
där man haft lekplats fördom.

5560

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

Vid Uråsa Postgård, Uråsa socken,
har ungdomen haft sitt lekställe på
"Källarbacken", en höjd uti åkern med
ett stort gravröse. På nätterna lär
man ha sett lysse uti röret. En gammal
våg kallad "Pröten" gick förr i liden
förbi platsen.

På "Trefaldighetsbacken" vid Djuramåla
i Tingrås socken har i gamla tider varit
en ungdomens mötesplats.

På "Bokebacken" vid Bokås i Linneryds
socken har ungdomen också roat sig.

I Fryggestorp by i Linneryds socken har
Praktens ungdom haft sin lek- och sam-
tingsplats i vågskålet. "Toluskellingbiken"
kallade man förr stället och "biken" var
alltid slät och hård tillframpad.

1938
Bäckelsgården
1938

Uppb. Fabian Karlsson.

5560

Julbål.

Tid jul har man haft en festeld
invid kyrkan. När man färdades
till julottan i äldre tider, så lysste
man sig på vägen med "julablors", stora
facklor av råved. Tid framkomsten
till kyrkan kastades restarna av
dessa facklor i en hög på kyrkklocken,
där de fingo brinna upp. Detta julbål
ökades ju på undan för undan allt
efter som kyrkfolket kom fram.

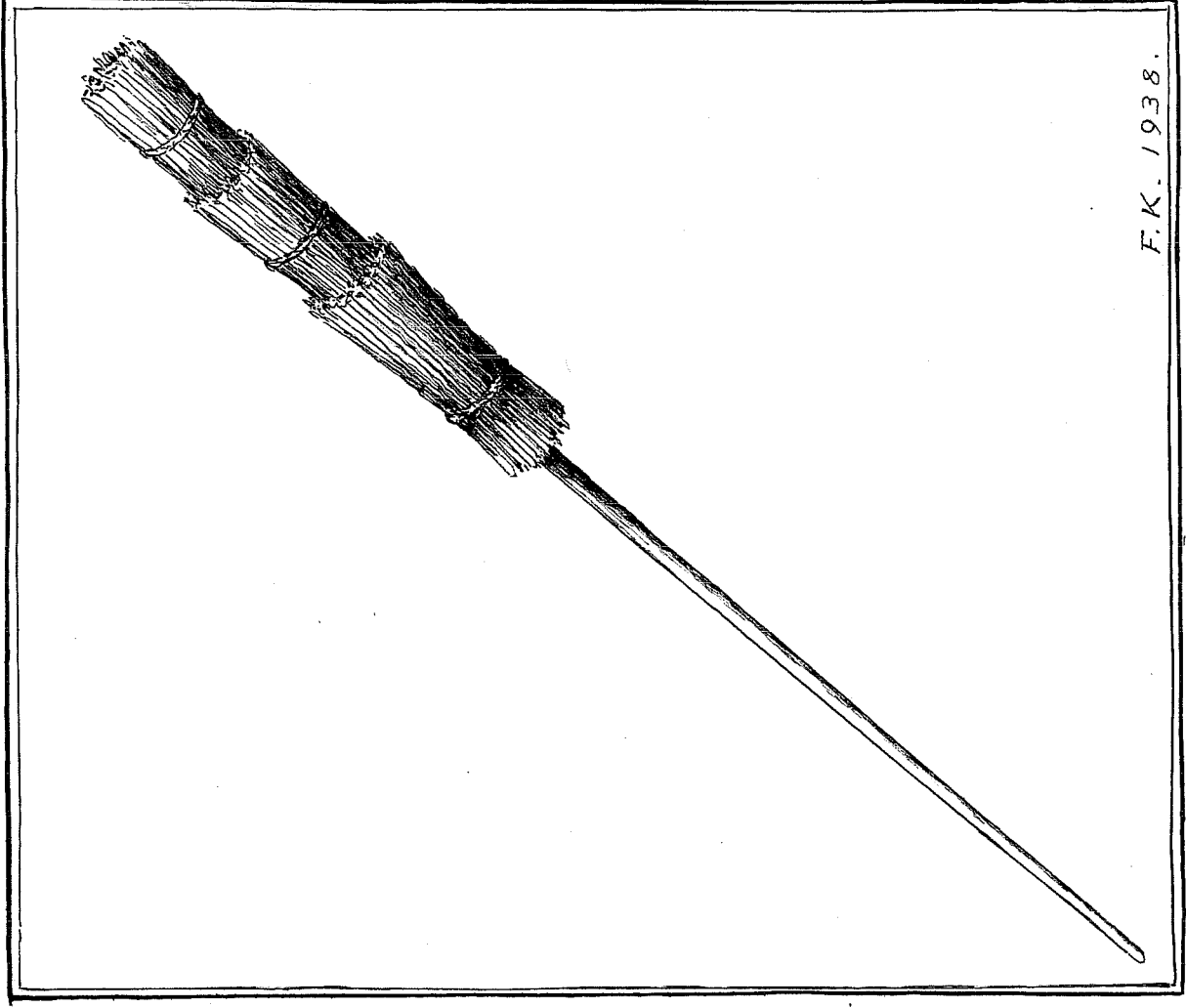
Att förfärdiga ett utmärkt julabloss
kunde nog ej vilken som helst. För att
det skulle brinna sakta och råcka
länge, så måste det göras med synner-
lig noggrannhet. En som varit mästare
i att tillverka julablors säger ha varit
en man kallad "Danjel i Ångagården" i Bowyd.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

6.

5560

F.K. 1938.

Julbloss

(Tecknat efter äldres beskrivning.)
från Väckelsångs socken,
Konga härad, Småland.

6a.

(fort)

5560

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

7.

Efter åldres beskrivning har hans
bloss sett ut som här omtalas.

Till blossen användes småspingad fet
"fäijteve" (kådvad). En kärve kådsticker
packades samman, en "vejekank" bands
om och ett långt träskäft stackes in
i ena ändan av stickerkärven. På kila-
des andra sticker in i den andra ändan
av kärven och en ny kank bands om.

En annan omgång sticker stöptes in
bland dessa sista och en vidja bands
om igen. På höll man på, tills man fick
blossen så stort man ville ha det.

Treden med julbloss under julottbefärden
har fullständigt upphört före 1850, inga nu
levande minns att man använt bloss eller
har sett någon juleld vid kyrkan.

5560

"Värpe", risbål för döda.

Värpe eller vaarpe kallar man risbål som kastats ihop för någon död människa. När man förr i tiden hittade någon död ute i markerna, någon som våd-
tigen omkommit eller hastigt dött och blivit liggande ute, då brukade man kasta ihop en ris hög på den platsen. Varenda person, som gick förbi ett sådant ställe, kastade en kvist där, och med tiden bildades en stor hög, ty ingen tordes gå förbi utan att offra en kvist på högen. Underlåt man att göra detta, då kunde man "rau-
ka ut fö den döe". Därför är efter döds-
fallet har man kunnat hålla på med att kasta ris på värpesplatsen. Ris högen har rullnat ihop, men överst har det varit

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

8.

nya kvistar pålagda. Denna sed har
levat kvar fram på 1870-talet.

Några sådana ställen där man senast
sett värpe, skall här omnämnas.

Emellan Ringskult i Väckelsångs socken
och Torakult i Nöbbele socken var för i
tiden en "kvärlomsväj" (genväg) genom
skogar. Invid en "klyv" (övergång över
gårdsgård) invid stigen hittades en
gång en gubbe, "Markus i Ringskult",
liggande död. Här kastades ihop en
ris hög vid stigen, det blev ett värpe.

På "Krocco li" i Tingås socken körde
en person av vägen, kasset välte och
han bröt nacken av sig. På platsen,
där han fanns liggande död, offrade man
ris, när man for förbi.

Ortsnamn lär också ha uppstått
efter sådana händelser.

Emellan Flåbada och Dro i Linneryds
socken finns å vägen en backe, som
kallas Vårpesbacken. Där säges en
vandrande knalle ha hittats död.

Aven där har man offerat sig i en
hög, för att freda sig mot den döde.

På landsvägen invid Kvarnamåla
i Väckelsångs socken finns en plats
kallad Vårpet. Säkertligen har detta
ställe också fått sitt namn efter
ett likvärpe.